

Zadeva C-422/23 [Daka]ⁱ

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

10. julij 2023

Predložitveno sodišče:

Sąd Najwyższy (Poljska)

Datum predložitvene odločbe:

3. april 2023

Pritožnik:

T.B.

Drugi stranki v pritožbenem postopku:

C.B.

D.B.

Predmet postopka v glavni stvari

Razdelitev skupnega premoženja in zapuščine

Predmet in pravna podlaga vprašanj za predhodno odločanje

Člen 267 PDEU – Člen 19(1) PEU v povezavi s členom 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah – Neobstoj pravnega sredstva zoper sklep o dodelitvi sodnika brez njegovega soglasja za določeno obdobje leta na drug oddelek, ki je pristojen za obravnavo druge vrste zadev – Vprašanje, ali je senat sodišča s takšnim sodnikom, ki pred tem ni imel možnosti pritožbe zoper sklep o dodelitvi, neodvisno, nepristransko in z zakonom predhodno ustanovljeno sodišče

ⁱ Ime te zadeve je izmišljeno. Ne ustreza resničnemu imenu nobene od strank v postopku.

Vprašanja za predhodno odločanje

1. Ali je treba člen 19(1), drugi pododstavek, PEU v povezavi s členom 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah v položaju, v katerem ureditev nacionalnega prava določa, da se lahko sodnik nacionalnega sodišča, ki odloča na zadnji stopnji (sodnik Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče, Poljska)), s sklepom, ki ga Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego (prvi predsednik vrhovnega sodišča) na podlagi svoje diskrecijske pravice sprejme brez soglasja tega sodnika, za določeno obdobje leta dodeli z enega oddelka tega sodišča, v katerem glede na svojo izobrazbo in kompetence običajno odloča, na drugi oddelek tega sodišča, ki je pristojen za obravnavanje druge vrste zadev, ki jih sodnik doslej ni obravnaval, razlagati tako, da zahteva, da ima dodeljeni sodnik zaradi varstva svoje neodvisnosti in samostojnosti možnost, da zoper ta sklep vložijo učinkovito pravno sredstvo na neodvisno in nepristransko sodišče, ki odloča po postopku, ki izpolnjuje zahteve iz členov 47 in 48 Listine?

2. Ali je navedeno določbo treba razlagati tako, da sodišče zadnje stopnje države članice (Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče)), katerega tričlanski senat je sestavljen iz sodnikov, od katerih sta dva sodnika, ki ju je predsednik tega sodišča brez njunega soglasja dodelil iz njunega matičnega oddelka na tem sodišču na oddelek tega sodišča, ki je pristojen za obravnavanje zadeve, ne da bi imela pred tem možnost, da na neodvisno in nepristransko sodišče, ki odloča po postopku, ki izpolnjuje zahteve iz členov 47 in 48 Listine, vložita pritožbo zoper sklep o dodelitvi, ni neodvisno, nepristransko in z zakonom predhodno ustanovljeno sodišče, ki posameznikom zagotavlja učinkovito pravno varstvo na področjih, ki jih ureja pravo Evropske unije?

Navedene določbe prava Unije

Člen 19(1), drugi pododstavek, [PEU] v povezavi s členom 47 Listine; člen 48 Listine.

Navedeni nacionalni predpisi

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (ustava Republike Poljske), člen 186(1);

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (zakon z dne 8. decembra 2017 o vrhovnem sodišču), člen 3, člen 10(1), člani 23, 24 in 25, člen 26(1) ter člena 27a in 35;

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 14 lipca 2022 r. Regulamin Sądu Najwyższego (uredba predsednika Republike Poljske z dne 14. julija 2022 – poslovnik vrhovnega sodišča), člen 80(12);

Ustawa z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (zakon z dne 27. julija 2001 o organizaciji splošnih sodišč), člen 22a.

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka

- 1 Kasacijsko pritožbo, ki jo obravnava Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče, Poljska), je udeleženec v postopku T. B. vložil zoper sklep Sąd Okręgowy w Poznaniu (regionalno sodišče v Poznaniu, Poljska) z dne 9. septembra 2019, ki je bil sprejet v postopku, ki se je na podlagi predloga C. B. ob udeležbi T. B. in D. B. vodil zaradi razdelitve skupnega premoženja in zapuščine.
- 2 S sklepom z dne 2. marca 2023 je bil za obravnavanje te kasacijske pritožbe imenovan senat treh sodnikov civilnega oddelka vrhovnega sodišča, ki je bil sestavljen iz sodnikov, od katerih sta dva (B.B. in M.P.) sodnika vrhovnega sodišča, ki imata delovno mesto na oddelku tega sodišča za delovne zadeve in zadeve s področja socialne varnosti, v katerega pristojnost spadajo zadeve, katerih predmet je diametralno nasproten predmetu te zadeve in predmetom zadev, za katere je pristojen civilni oddelek.
- 3 Sodnica, ki opravlja funkcijo Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego (prvi predsednik vrhovnega sodišča), je sodnika vrhovnega sodišča B.B. in M.P. z enakima sklepoma (št. 25/2023 in 28/2023) z dne 15. februarja 2023 za določen čas, od 1. aprila 2023 do 30. junija 2023, dodelila na civilni oddelek vrhovnega sodišča. Do te dodelitve je prišlo brez soglasja teh sodnikov in brez posvetovanja z njima. Po dodelitvi na civilni oddelek sodnika vrhovnega sodišča B. B. in M. P. nista bila razbremenjena opravljanja sodnih nalog (v običajnem obsegu) na oddelku, na katerem imata sicer svoje delovno mesto.
- 4 Glavna podlaga za navedeno dodelitev naj bi bil člen 35(3) zakona o vrhovnem sodišču, ki določa, da lahko prvi predsednik vrhovnega sodišča odloči, da bo sodnik (vrhovnega sodišča) sodeloval pri obravnavi določene zadeve na drugem oddelku in, s soglasjem sodnika, da bo določen čas opravljal delo na drugem oddelku. Dodelitev sodnika za delo na drugem oddelku se lahko brez njegovega soglasja izvede za največ šest mesecev na leto. Po koncu dodelitve sodnika na drug oddelek sodnik dejanja v zadevah, ki so mu bile v okviru tega oddelka dodeljene, opravlja, dokler se te zadeve ne zaključijo.
- 5 Člen 35(3) zakona o vrhovnem sodišču ne določa izrecno, da mora biti sklep o dodelitvi sodnika na drug oddelek obrazložen. Sklepa o dodelitvi sodnikov vrhovnega sodišča B.B. in M.P. na civilni oddelek nista obrazložena. Po poročanju medijev naj bi take sklepe narekovala želja po kadrovski okrepitvi civilnega oddelka, da bi se zmanjšalo število nerešenih zadev, ki jih mora obravnavati ta oddelek. Predložitveno sodišče meni, da je ta utemeljitev nesmiselna, ker so zaostanki pri reševanju zadev na civilnem oddelku vrhovnega sodišča predvsem posledica učinkov tako imenovane reforme pravosodja, ki je bila na Poljskem izvedena v zadnjih letih. Po mnenju predložitvenega sodišča pa ustrezen način za zagotovitev reševanja zaostankov na civilnem oddelku ni ta, da se na ta oddelek dodeli sodnike, ki imajo svoje delovno mesto na drugih oddelkih vrhovnega sodišča in običajno ne obravnavajo zadev iz pristojnosti civilnega oddelka, ampak ta, da se na ta oddelek sodnike imenuje na predlog pravilno in

skladno z ustavo sestavljenega Krajowa Rada Sądownictwa (nacionalni sodni svet, v nadaljevanju: KRS).

- 6 Po mnenju predložitvenega sodišča je v tej zadevi pomembno dejstvo, da so tako sklep o imenovanju senata kot sklepa o dodelitvi sodnikov vrhovnega sodišča B.B. in M.P. na civilni oddelek vrhovnega sodišča sprejele osebe, ki so bile na mesto sodnika vrhovnega sodišča imenovane v enakih okoliščinah kot v zadevi C-487/18 W.Ż, glede na dosedanjo sodno prakso pa so sodni postopki, pri katerih so udeležene take osebe, neveljavni ali pa kršijo pravico strank do poštenega sojenja iz člena 6 Evropske konvencije o človekovih pravicah. Poleg tega je bil sklep KRS, ki vsebuje predlog, da predsednik Republike Poljske te osebe imenuje za sodnike vrhovnega sodišča, v upoštevnem obsegu pravnomočno razveljavljen s sodbo Naczelny Sąd Administracyjny (vrhovno upravno sodišče, Poljska) z dne 6. maja 2021 v zadevi II GOK 2/18. Zato je civilni oddelek vrhovnega sodišča v polni sestavi s sklepom z dne 2. septembra 2021 Sodišču poslal vprašanja za predhodno odločanje, ki se nanašajo na učinke te razveljavitve in učinke kršitev pri imenovanju teh sodnikov vrhovnega sodišča. Sodišče doslej še ni izdalo sodbe v zadevi C-658/22, ki se je začela s tem sklepom.
- 7 V praksi se odločitev o dodelitvi sodnika na drug oddelek vrhovnega sodišča v bistvu sprejme na podlagi proste presoje. Niti določbe zakona o vrhovnem sodišču niti določbe katerega koli drugega zakona izrecno ne določajo, da bi bila takšna odločitev predmet sodnega nadzora. Te ugotovitve ne spremenijo dejstvo, da so nekateri sodniki, ki so bili dodeljeni na civilni oddelek, pred KRS poskušali izpodbijati sklepe o dodelitvi. Prvič, KRS ni sodišče ali pravosodni organ v nobenem pomenu. Drugič, kot je pojasnjeno v sodni praksi vrhovnega sodišča, Sodišča in Evropskega sodišča za človekove pravice, KRS, oblikovan na način, določen z ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (zakon z dne 8. decembra 2017 o spremembi zakona o nacionalnem sodnem svetu in nekaterih drugih zakonov), ni neodvisen in nepristranski organ.

Kratka obrazložitev predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 8 Dvomi, ki jih ima predložitveno sodišče, se, prvič, nanašajo na vprašanje, ali je mogoče v položaju, v katerem nacionalno pravo določa, da se lahko sodnika vrhovnega sodišča, ki ima delovno mesto na enem oddelku tega sodišča, ki je pristojen za obravnavo določenih zadev, brez njegovega soglasja dodeli na drug oddelek vrhovnega sodišča, ki je pristojen za obravnavo druge vrste zadev, člen 19(1), drugi pododstavek, PEU v povezavi s členom 47 Listine razlagati tako, da zahteva, da mora imeti sodnik, ki je bil dodeljen na drug oddelek vrhovnega sodišča, zaradi varstva njegove neodvisnosti in samostojnosti možnost, da zoper sklep o dodelitvi vložijo učinkovito pravno sredstvo na neodvisno in nepristransko sodišče, ki odloča po postopku, ki izpolnjuje zahteve iz členov 47 in 48 Listine.

- 9 Drugič, ti dvomi se nanašajo na vprašanje, ali je nacionalno sodišče zadnje stopnje (vrhovno sodišče), v katerega senatu treh sodnikov sta dva sodnika, ki ju je prvi predsednik vrhovnega sodišča brez njunega soglasja iz njunega matičnega oddelka tega sodišča dodelil na oddelek, ki je pristojen za obravnavanje zadeve, ne da bi imela možnost, da se zoper sklep o dodelitvi prej pritožita na neodvisno in nepristransko sodišče, ki odloča po postopku, ki izpolnjuje zahteve iz členov 47 in 48 Listine, v okoliščinah, kakršne so v tej zadevi, neodvisno, nepristransko in z zakonom predhodno ustanovljeno sodišče, ki posameznikom zagotavlja učinkovito pravno varstvo na področjih, ki jih ureja pravo Unije.
- 10 Če Sodišče odloči, da mora imeti sodnik, ki je bil dodeljen na drug oddelek, na katerem običajno ne dela, pravico, da zoper tak sklep vloži učinkovito pravno sredstvo na neodvisno in nepristransko sodišče, ki odloča po postopku, ki izpolnjuje zahteve iz členov 47 in 48 Listine, in če senat treh sodnikov vrhovnega sodišča, ki ga sestavljata dva sodnika, ki sta bila brez njunega soglasja dodeljena na drug oddelek, ne da bi imela možnost, da prej pod takimi pogoji vložita pravno sredstvo, ni neodvisno, nepristransko in z zakonom predhodno ustanovljeno sodišče, ki posameznikom zagotavlja učinkovito pravno varstvo na področjih, ki jih ureja pravo Evropske unije, v smislu člena 19(1), drugi pododstavek, PEU v povezavi s členom 47 Listine, obravnava kasacijske pritožbe v tem senatu ne bo dopustna, predsednik vrhovnega sodišča, ki vodi civilni oddelek, pa bo moral ta senat ustrezno spremeniti.
- 11 Ta zadeva je s pravom Unije povezana z dveh vidikov. Prvič, civilni oddelek vrhovnega sodišča je pristojen za zadeve, v katerih se pojavljajo vprašanja, ki se nanašajo na razlago in uporabo prava Unije. Zato je treba preveriti, ali civilni oddelek ali njegovi senati, ki jih sestavljajo sodniki, ki so bili na ta oddelek s sklepom prvega predsednika vrhovnega sodišča dodeljeni iz drugih oddelkov tega sodišča, izpolnjujejo zahteve iz člena 19(1), drugi pododstavek, PEU, pri čemer to vpliva na vse zadeve, ki bi jih morali obravnavati ti senati civilnega oddelka. Drugič, sklepi prvega predsednika vrhovnega sodišča se nanašajo na sodnike tega sodišča, katerih delovno mesto je na oddelku za delovne zadeve in zadeve s področja socialne varnosti, ki je pristojen za zadeve, ki se nanašajo na vprašanja razlage in uporabe prava Unije, zato je treba ugotoviti, ali se z možnostjo, ki je določena v nacionalnem pravu in je bila uporabljena v tej zadevi, da se jih na drug oddelek vrhovnega sodišča dodeli brez njihovega soglasja in ne da bi imeli ti sodniki pravico, da se zoper sklep o njihovi dodelitvi pritožijo na neodvisno in nepristransko sodišče, ki odloča po postopku, ki izpolnjuje zahteve iz členov 47 in 48 Listine, krši njihova neodvisnost in samostojnost.
- 12 Predložitveno sodišče se po analogiji sklicuje na sodbo Sodišča z dne 6. oktobra 2021, W.Ž. (Senat za izredni nadzor in javne zadeve vrhovnega sodišča – imenovanje) (C-487/19, EU:C:2021:798). Opozarja, da čeprav dodelitev sodnika vrhovnega sodišča brez njegovega soglasja na drug oddelek tega sodišča za določen čas formalno ni premestitev sodnika na drugo sodišče ali premestitev na drug pododdelek istega sodišča, pa so učinki te dodelitve skoraj tako daljnosežni in skoraj tako resni kot učinki take premestitve. To oceno potrjuje dejstvo, da

mora sodnik, ki je bil iz svojega matičnega oddelka dodeljen na drug oddelek vrhovnega sodišča, po eni strani še naprej v polnem obsegu obravnavati svoje zadeve na matičnem oddelku, po drugi strani pa obravnavati zadeve na oddelku, na katerega je bil dodeljen. Poleg tega je tak sodnik nenadoma soočen z zadevami, ki so drugačne narave od tistih, ki jih je obravnaval doslej in za obravnavo katerih je običajno pripravljen in usposobljen. Takšna dodelitev torej pomeni daljnosežno oviro za opravljanje sodnikovih nalog, nevarnost take dodelitve sodnika pa se lahko uporabi tudi kot sredstvo pritiska nanj in torej kot sredstvo za njegovo discipliniranje ter za vplivanje na njegovo odločanje.

- 13 Predložitveno sodišče opozarja, da pri vsebinskem dodeljevanju zadev posameznim oddelkom vrhovnega sodišča ne gre zgolj za formalno in naključno dodeljevanje, ampak ima to dodeljevanje svojo globoko utemeljitev v dejstvu, da pravni sistem države zagotavlja podlago za različne vrste zadev, ki zahtevajo različne kvalifikacije in različno vsebinsko pripravo. Sodnik, ki se poteguje za mesto sodnika vrhovnega sodišča, navede oddelek, na katerem želi opravljati funkcijo, njegove kvalifikacije pa se v postopku imenovanja preverijo s tega vidika, ali izpolnjuje pogoje za obravnavanje zadev, ki spadajo v pristojnost oddelka, ki ga je navedel. V zvezi s tem je pomembno tudi, da lahko posamezniki v skladu s zahtevanim standardom pravice do sodišča računajo na to, da bo njihovo zadevo na nacionalnem sodišču zadnje stopnje (vrhovnem sodišču) obravnavalo sodišče, sestavljeno le iz sodnikov, ki so vsebinsko pristojni in pripravljeni na obravnavo zadev določene vrste, in ne sodišče, sestavljeno (tudi) iz sodnikov, ki običajno obravnavajo druge vrste zadev.